

[Hem](#) > ... > [Domstolsförfaranden](#) > [Tvistemål](#) > [Bevisupptagning](#) > Lithuania

Bevisupptagning

Innehåll inlagt av



European Judicial Network
(in civil and commercial
matters)

 Litauen

1 Bevisbörda

Parter måste styrka de faktiska omständigheter som ligger till grund för deras käromål och svaromål, med undantag av i de mål där dessa inte behöver styrkas (se punkt 1.2).

1.1 Hur ser bevisbördereglererna ut?

Enligt Litauens civilprocesslag (*Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas*), ligger bevisbördan hos parterna i ett mål. De måste styrka de faktiska omständigheter som ligger till grund för deras käromål och svaromål, med undantag av i de mål där dessa inte behöver styrkas enligt civilprocesslagen.

Alla domstolar prövar tvistemål i enlighet med principen om ett kontradiktoriskt förfarande. Varje part måste styrka de faktiska omständigheter som ligger till grund för deras käromål och svaromål, med undantag av i de mål där dessa inte behöver styrkas.

1.2 Finns det undantag från bevisbördereglererna? Om ja, i vilka fall? Är det i sådana fall möjligt att komma med motbevisning?

I artikel 182 i civilprocesslagen anges att följande faktiska omständigheter inte omfattas av bevisbördereglererna:

- Faktiska omständigheter som enligt domstolen är allmänt kända.
- Faktiska omständigheter som fastställts i lagakraftvunna domar i andra civilrättsliga förfaranden med samma parter, med undantag av i mål där en dom ger rättsverkningar för andra personer som inte deltar i förfarandet (prejudiciella fakta).
- Brottspåföljder som utdömts i en lagakraftvunnen brottmålsdom (prejudiciella fakta).
- Faktiska omständigheter som kan presumeras enligt lagen och inte bestridits i det allmänna förfarandet.
- Faktiska omständigheter som parterna erkänt.

En part har rätt att erkänna de faktiska omständigheter som ligger till grund för en annan parts käromål eller svaromålet. Domstolen kan överväga att fastställa en faktisk omständighet som erkänts om den anser att erkännandet är förenligt med omständigheterna i målet och inte görs av parten i bedrägligt syfte eller på grund av våld eller hot, eller har gjorts av misstag eller för att undanhålla sanningen.

Det bör även påpekas att sådana omständigheter kan bestridas genom att lägga fram bevisning i enlighet med det allmänna förfarandet.

1.3 Hur övertygande måste bevisningen vara för att läggas till grund för en dom?

Om den framlagda bevisningen gör det möjligt för domstolen att fastställa att det är troligare att en viss faktisk omständighet förelåg än att den inte gjorde det, förklarar domstolen att omständigheten har fastställts.

2 Bevisupptagning

Bevisning i civilrättsliga förfaranden innebär alla faktiska uppgifter som ligger till grund för domstolens bedömning enligt det lagstadgade förfarandet av huruvida de faktiska omständigheter som styrker parternas käromål eller svaromålet eller andra faktiska omständigheter som är relevanta för att avgöra målet föreligger eller inte föreligger. Sådana faktiska omständigheter kan fastställas med hjälp av utsagor från parterna eller tredje man (direkt eller via deras företrädare), vittnesmål, skriftlig bevisning, materiell bevisning, besiktningsprotokoll, sakkunnigutlåtanden, lagligt erhållna fotografier, bild- och ljudinspelningar och andra bevismedel.

En domstol kan även begära att en EU-medlemsstat ska samla in bevisning eller ta upp den direkt i enlighet med rådets förordning (EG) nr 1206/2001 av den 28 maj 2001 om samarbete mellan medlemsstaternas domstolar i fråga om bevisupptagning i mål och ärenden av civil eller kommersiell natur för att förbättra, påskynda och förenkla samarbetet mellan domstolarna i fråga om bevisupptagning.

2.1 Måste en part begära att bevisning tas upp eller kan domstolen ibland ta initiativ till bevisupptagning?

Enligt artikel 179 i civilprocesslagen ska parterna och andra deltagare i förfarandet lägga fram bevisning. Om den bevisning som lagts fram är otillräcklig får domstolen be parterna och övriga deltagare i förfarandet att tillhandahålla domstolen styrkande bevisning och fastställa en tidsfrist för när denna ska ha lagts fram. En domstol har även rätt att samla in bevisning på eget initiativ (*ex officio*), men endast i de fall som anges i lag.

Enligt civilprocesslagen har en domstol rätt att samla in bevisning på eget initiativ när den prövar familje- eller arbetsrättsliga mål om domstolen anser att detta är nödvändigt för att kunna avgöra målet på ett rättvist sätt (artiklarna 376 och 414).

I artikel 476 i civilprocesslagen föreskrivs dessutom att en domstol som förbereder att pröva mål som rör en förklaring om att en minderårig har full rättskapacitet (är myndig) ska

- ålägga en barnrättsmyndighet på den ort där den minderåriga har sin hemvist att inge sina slutsatser om huruvida den minderåriga är redo att självständigt hävda alla medborgerliga rättigheter eller fullgöra skyldigheter,
- begära ut uppgifter om huruvida den minderåriga har dömts för eller begått en administrativ förseelse eller någon annan lagöverträdelse,
- om det är nödvändigt för att fastställa den minderåriges fysiska, moraliska, andliga eller mentala utveckling, beordra en psykolog- och/eller psykiatriundersökning och begära in alla den minderåriges journaler eller andra handlingar som behövs för att genomföra prövningen,
- vidta varje annan åtgärd som krävs för att förbereda prövningen av målet.

I artikel 582 i civilprocesslagen förskrivs dessutom att när en fråga om tillåtelse att överföra äganderätten till familjens egendom, inteckna familjens egendom eller på andra sätt inteckna äganderätter till egendomen övervägs, har en domstol, samtidigt som den tar hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet, rätt att begära in bevisning från sökanden om familjens ekonomiska situation (inkomst, sparmedel, annan egendom, skulder), uppgifter om den familjeegendom som överförs, uppgifter från barnrättsmyndigheten om barnets föräldrar, de preliminära villkoren och förutsättningarna och prognoserna för genomförandet av framtida transaktioner, prognoserna för att ett barns rättigheter kommer att skyddas om transaktionen inte genomförs och annan bevisning.

2.2 Vad händer om en parts begäran om bevisupptagning godkänns?

För att skaffa fram bevisning (i enlighet med artiklarna 199 och 206 i civilprocesslagen) får en domstol ålägga en juridisk eller fysisk person att inge skriftlig eller materiell bevisning direkt till domstolen inom vissa fastställda tidsfrister. Om den juridiska eller fysiska personen inte kan lägga fram den begärda skriftliga eller materiella bevisningen eller inte kan göra detta inom den fastställda tidsfristen, ska de underrätta domstolen om detta och ange skälen. En domstol får utfärda ett intyg till en person som begärt skriftlig eller materiell bevisning som ger den personen rätt att skaffa fram bevisning som kan inges till domstolen.

Under förberedelserna inför en domstolsförhandling vidtar en domare även andra processuella åtgärder för att

förbereda ett mål för domstolsförhandling (begär in bevisning som inte kan skaffas fram av parterna i förfarandet, samlar in bevisning på eget initiativ när domstolen har rätt att göra detta enligt civilprocesslagen etc.).

2.3 I vilka fall får domstolen avslå en parts begäran om bevisupptagning?

En domstol får avvisa bevisning om

- bevisningen är otillåtlig,
- bevisningen inte bekräftar eller motbevisar faktiska omständigheter som är relevanta för målet (artikel 180 i civilprocesslagen),
- bevisningen kunde ha lagts fram tidigare och ett senare framläggande därför kan försena förfarandet (artikel 181.2 i civilprocesslagen).

Varje handling eller annan bevisning som ligger till grund för kärandens påståenden, bevis på att en domstolsavgift har betalats och ansökningar om krav på bevisning som käranden inte kan inge, med angivande av skälen till varför bevisningen inte kan inges, bör bifogas stämningsansökan för att kunna godtas av domstolen (artikel 135 i civilprocesslagen).

Det bör även noteras att en appellationsdomstol inte godtar ny bevisning som kunde ha ingetts till en domstol i första instans, med undantag av i mål där en domstol i första instans felaktigt vägrade att godta bevisningen eller om behovet av att inge bevisning uppkom först senare (artikel 314 i civilprocesslagen).

2.4 Vilka olika bevismedel finns det?

Enligt definitionen i civilprocesslagen avses med bevisning i tvistemål alla faktiska uppgifter som ligger till grund för en domstols prövning enligt det lagstadgade förfarandet av huruvida de omständigheter som har anförts till stöd för parternas käromål och svaromål föreligger eller inte föreligger, liksom andra omständigheter som är relevanta för att kunna avgöra målet på ett rättvist sätt. Dessa uppgifter kan inhämtas med hjälp av utsagor från parterna eller tredje man (direkt eller via deras företrädare), vittnesmål, skriftlig bevisning, materiell bevisning, besiktningsprotokoll och sakkunnigutlåtanden.

Lagligt anskaffade fotografier, bild- och ljudinspelningar kan också användas som bevisning.

2.5 Hur går vittnesförhör till? Skiljer de sig från förhör med sakkunniga? Vilka regler gäller för skriftlig bevisning och sakkunnigutlåtanden?

I artiklarna 192–217 i civilprocesslagen anges följande regler för att inhämta bevisning från vittnen och sakkunnigvittnen:

Vittnesförhör

Varje vittne kallas att inställa sig inför domstolen och förhörs separat. Vittnen som ännu inte förhörts får inte vistas i rättssalen under förhandlingen. Vittnen som har förhörts måste stanna kvar i rättssalen tills förhandlingen har avslutats. På begäran av ett förhört vittne får domstolen tillåta vittnet att lämna rättssalen efter att parterna i förfarandet har framfört sina synpunkter.

Ett vittne kan förhöras på plats om denne efter att ha blivit kallad inte kan inställa sig inför domstolen på grund av sjukdom, hög ålder, funktionsnedsättning eller något annat starkt skäl som erkänts av en domstol och en deltagare i förfarandet som begärde att vittnet skulle kallas inte kan garantera att vittnet kommer att inställa sig inför domstolen.

Domstolen måste identifiera vittnet och förklara vittnets rättigheter och skyldigheter, samt dennes ansvarsskyldighet om vederbörande bryter den ed denne svurit eller underlåter att fullgöra eller inte på ett korrekt sätt fullgör någon av sina plikter.

Innan ett vittne förhörs ska vederbörande svära en ed genom att placera en hand på Litauens författning (*Lietuvos Respublikos Konstitucija*) och uttala följande: "Jag, (fullständigt namn), svär på heder och samvete, att jag ska säga hela sanningen och intet förtiga, tillägga eller förändra." Ett edsvuret vittne ska underteckna texten till eden. Den underskrivna eden bifogas handlingarna i målet.

Efter att ha fastställt vittnets relation till parterna och tredje man och andra omständigheter som är relevanta för bedömningen av deras bevisning (vittnets utbildning, yrke etc.) ber domstolen vittnet att för domstolen berätta allt det vet om målet och avstå från att lämna upplysningar om vittnet inte kan ange källan.

Efter att ett vittne har vittnat kan frågor ställas till vittnet. Ett vittne förhörs först av den person som begärde att vittnet skulle kallas och av en företrädare för den personen. Vittnet förhörs sedan av andra deltagare i förfarandet. Ett vittne som domstolen själv har kallat förhörs först av käranden. Domaren ska lämna ledande frågor och frågor som är irrelevanta för målet utan beaktande. Domaren har rätt att ställa frågor när som helst under vittnesförhöret.

Vid behov får domstolen, på begäran av en deltagare i förfarandet eller på eget initiativ, förhöra ett vittne på nytt vid samma förhandling, kalla det förhörda vittnet att vittna vid en annan förhandling vid samma domstol eller konfrontera vittnen med varandra.

Om det är omöjligt eller svårt att förhöra ett vittne i domstol har den domstol som prövar ett mål i undantagsfall rätt att pröva ett skriftligt vittnesmål om detta enligt domstolens uppfattning och med beaktande av vittnets identitet och de materiella omständigheter som är föremål för vittnesmålet inte kommer att försvåra fastställandet av de viktigaste faktiska omständigheterna i målet. På initiativ av en av parterna får ett vittne kallas till ett ytterligare domstolsförhör om detta är nödvändigt för att i mer detalj fastställa de faktiska omständigheterna i målet. Innan vittnet avger sitt vittnesmål måste han eller hon underteckna texten till den ed som anges i artikel 192.4 i civilprocesslagen. Vid undertecknandet varnas vittnet också för att det är brottsligt att avge falskt vittnesmål. Ett skriftligt vittnesmål måste avges i närvaro av en notarie och bestyrks av notarien.

Sakkunnigförhör

Ett sakkunnigutlåtande läses upp vid en domstolsförhandling. Innan sakkunnigutlåtandet läses upp måste den sakkunnige (de sakkunniga) som avger utlåtandet och deltar i domstolsförhandlingen svära en ed genom att placera handen på Litauens författning och säga följande: "Jag, (fullständigt namn), svär att på heder och samvete att fullgöra mitt uppdrag som sakkunnig och att avge ett opartiskt och motiverat sakkunnigutlåtande grundat på min samlade sakkunskap." Om ett förhör genomförs utanför en domstolsförhandling utgör lydelsen av den ed som den sakkunnige har undertecknat en viktig del av sakkunnigutlåtandet. Sakkunniga som är upptagna i förteckningen över domstolssakkunniga i Republiken Litauen (*Lietuvos Respublikos teismo ekspertų sąrašas*), och som avlade ed när de togs upp i den förteckningen, behöver inte avlägga ed inför domstolen och anses ha varnats om att de kan straffas om avger falska vittnesmål och utsagor.

En domstol har rätt att be en sakkunnig att muntligen förklara sitt utlåtande. Den muntliga förklaringen av ett sakkunnigutlåtande förs till protokollet från domstolsförhandlingen.

Sakkunniga kan uppmanas att besvara frågor eller komplettera sitt sakkunnigutlåtande. Den person som begär att en sakkunnig ska utses är den som först ges möjlighet att ställa frågor till den sakkunnige. Den sakkunnige kan sedan frågas ut av andra deltagare i förfarandet. Om en sakkunnig utses av domstolen på dess eget initiativ är käranden den som först ges möjlighet att ställa frågor till en sakkunnig.

Domare har rätt att ställa frågor till en sakkunnig när som helst under förhöret med den sakkunnige.

Ett sakkunnigutlåtande avges endast på begäran av en domstol (och måste inges skriftligen i form av en sakkunnigrapport). En sakkunnigrapport måste innehålla en detaljerad beskrivning av den undersökning som har genomförts, de slutsatser som dragits och motiverade svar på de frågor som domstolen ställt.

Om en domstol begär ett sakkunnigutlåtande utan en sakkunnigrapport betraktas sakkunnigutlåtandet som skriftlig bevisning ingiven av en sakkunnig (på samma sätt som andra deltagare i förfarandet) eller som bevisning som begärs av domstolen enligt det förfarande som anges i civilprocesslagen.

I artikel 198 i civilprocesslagen anges följande regler för ingivande av skriftlig bevisning:

Skriftlig bevisning får inges av deltagare i förfarandet eller begäras av en domstol i enlighet med det förfarande som anges i lagen.

Skriftlig bevisning måste inges i den form som föreskrivs i civilprocesslagen. Det innebär att en deltagare i förfarandet som styrker innehållet i en rättegångshandling med skriftlig bevisning måste bifoga original eller

kopior (digitala kopior) som har bestyrkts av en domstol, en notarie (eller annan person som är bemyndigad att utföra notarieuppgifter), en advokat som deltar i förfarandet eller den person som utfärdade (mottog) handlingen. En domstol får, på eget initiativ eller på begäran av en part i förfarandet, kräva att originalhandlingarna ska inges. En begäran från en deltagare i förfarandet om att originalhandlingar ska inges ska läggas fram tillsammans med deras käromål, genkäromål, svaromål eller andra inlagor från deltagare i rättegången. Deltagare i förhandlingen får inte en sådan begäran vid en senare tidpunkt om domstolen finner att skälen till varför inte begäran ingavs tidigare är övertygande eller om beviljandet av den aktuella begäran inte kommer att försena avgörandet av målet. I de fall endast en del av en handling är kopplad till innehållet i inlagor får endast de relevanta delarna (citat eller utdrag) inges till domstolen.

Alla inlagor och bilagor till dessa måste inges till domstolen på litauiska, förutom i de undantagsfall som anges i lagstiftningen. Om de deltagare i förfarandet som ska delges inlagan inte förstår litauiska måste översättningar av dessa handlingar till ett språk som de förstår inges till domstolen. Om de handlingar som ska inges enligt lag ska översättas till ett främmande språk måste deltagarna i förfarandet inge bestyrkta översättningar av handlingarna till domstolen i enlighet med vedertagen rättspraxis.

Originalhandlingar i en ärendeakt kan på begäran av dem som ingav handlingarna återsändas till dessa. I så fall ska kopior på den handling som ska återsändas, bestyrkta i enlighet med det lagstadgade förfarandet, behållas i ärendeakten.

2.6 Har vissa bevismedel större bevisvärde än andra?

Enligt artikel 197 i civilprocesslagen får handlingar som utfärdats av statliga och kommunala myndigheter, och som har godkänts av personer bemyndigade av staten inom ramen för dess behörighet och i enlighet med de villkor som gäller för den aktuella typen av handlingar, betraktas som officiell skriftlig bevisning och ska tillmätas större beviskraft. Faktiska omständigheter som anges i officiell skriftlig bevisning anses fullt bevisade ända tills de motbevisas av annan bevisning i förfarandet, med undantag av vittnesmål. Ett förbud mot användningen av vittnesmål gäller inte om detta skulle strida mot principerna om god tro, rättvisa och billighet. Andra handlingar och rättsakter kan också tillmätas samma bevisvärde som officiell skriftlig bevisning.

2.7 Är det obligatoriskt att använda ett visst bevismedel för att styrka en omständighet?

Omständigheter som enligt lag måste styrkas med ett visst bevismedel kan inte styrkas med något annat bevismedel (artikel 177.4 i civilprocesslagen).

2.8 Är vittnen enligt lag skyldiga att avge vittnesmål?

En person som kallats att vittna måste inställa sig inför domstolen och avge ett sanningsenligt vittnesmål. En person som kallats att vittna kan enligt lag straffas för underlåtelse att fullgöra vittnesplikten (artikel 191), dvs. kan bötfällas.

2.9 I vilka fall kan de vägra att vittna?

Ett vittne kan vägra att vittna om vittnesmålet utgör bevisning mot vittnet, familjemedlemmar eller nära släktingar.

2.10 Kan en person som vägrar att vittna straffas eller tvingas att avge vittnesmål?

Om vittnen, sakkunniga eller tolkar uteblir från en domstolsförhandling ska domstolen fråga deltagarna i förfarandet om målet kan prövas i dessa vittnens, sakkunnigas eller tolkars utvaro och fatta beslut om att fortsätta eller skjuta upp domstolsförhandlingen. Om ett vittne, en sakkunnig eller en tolk som kallats att inställa sig uteblir från domstolsförhandlingen utan giltigt skäl kan de tvingas betala upp till ett tusen litauiska litas (LTL) i böter. Ett vittne kan även tvångshämtas till domstolen med stöd av ett domstolsavgörande (artikel 248 i civilprocesslagen).

2.11 Finns det personer som inte får höras som vittnen?

Följande personer får inte höras som vittnen:

- Ombud i civil- och förvaltningsrättsliga förfaranden eller försvarare i straffrättsliga förfaranden, om

omständigheter som de fått reda på i sin egenskap av ombud eller försvarare.

- Personer som är oförmögna att förstå omständigheter som är relevanta för målet eller avge ett rättvisande vittnesmål på grund av fysiska eller mentala funktionsnedsättningar.
- Präster, om omständigheter som de har fått reda på under bikt.
- Vårdpersonal, om omständigheter som omfattas av tystnadsplikt.
- Medlare, om omständigheter som de har fått reda på under ett förlikningsförfarande.

Andra personer kan också anges i lag.

2.12 Vad är domstolens och parternas respektive roller vid vittnesförhör? När får ett vittne höras med tekniska hjälpmedel, till exempel videokonferens eller andra medier?

Efter att ha fastställt vittnets förhållande till parterna, tredje man och andra omständigheter som är relevanta för bedömningen av ett vittnesmål (vittnets utbildning, yrke etc.) ber domstolen vittnet att för domstolen berätta allt det vet om målet och avstå från att lämna upplysningar om vittnet inte kan ange källan.

Efter att ett vittne har vittnat kan frågor ställas till vittnet. Ett vittne förhörs först av den person som begärde att vittnet skulle kallas och av en företrädare för den personen, och sedan av andra deltagare i förfarandet. Ett vittne som domstolen själv har kallat förhörs först av kändaren. Domaren ska lämna ledande frågor och frågor som är irrelevanta för målet utan beaktande. Domaren har rätt att ställa frågor när som helst under vittnesförhöret. Vid behov får domstolen, på begäran av en deltagare i förfarandet eller på eget initiativ, förhöra ett vittne på nytt vid samma förhandling, kalla det förhörda vittnet att vittna vid en annan förhandling vid samma domstol eller konfrontera vittnen med varandra.

Om det är omöjligt eller svårt att förhöra ett vittne i domstol har den domstol som prövar ett mål i undantagsfall rätt att pröva ett skriftligt vittnesmål om detta enligt domstolens uppfattning och med beaktande av vittnets identitet och de materiella omständigheter som är föremål för vittnesmålet inte kommer att försvåra fastställandet av de viktigaste faktiska omständigheterna i målet. På initiativ av en av parterna får ett vittne kallas till ett ytterligare domstolsförhör om detta är nödvändigt för att i mer detalj fastställa de faktiska omständigheterna i målet. Innan vittnet avger sitt vittnesmål måste han eller hon underteckna texten till den ed som ska sväras. Ett skriftligt vittnesmål måste avges i närvaro av en notarie och bestyrks av notarien.

Att parterna i förfarandet deltar i domstolsförhandlingar och vittnesförhör på plats kan säkerställas med hjälp av informationsteknik och elektronisk kommunikationsteknik (via videokonferenser, telefonkonferenser etc.). När sådan teknik används i enlighet med det förfarande som justitieministern fastställt måste man se till att deltagarna i förfarandet går att identifiera på ett tillförlitligt sätt och att uppgifterna (bevisningen) registreras och inges på ett objektivt sätt.

Därutöver ger artikel 803 i civilprocesslagen möjlighet för domstolar i Litauen att anmoda en domstol i en annan stat att använda kommunikationsteknik (videokonferenser, telefonkonferenser etc.) vid bevisupptagningen.

3 Bevisvärdering

En domstol värderar bevisningen i ett förfarande utifrån sin egen övertygelse grundat på en omfattande och opartisk prövning av de faktiska omständigheter som åberopats i förfarandet och i enlighet med lagen.

3.1 Om en part har skaffat fram bevisning på ett otillåtet sätt, hindrar det domstolen från att lägga den till grund för domen?

Faktauppgifter fastställs med hjälp av utsagor från parterna och tredje man (direkt eller via deras företrädare), vittnesmål, skriftlig bevisning, materiell bevisning, besiktningsprotokoll, sakkunnigutlåtanden, lagligt erhållna fotografier, bild- och ljudinspelningar och andra bevis. Faktauppgifter som utgör en statshemlighet eller omfattas av tystnadsplikt kan inte användas som bevisning i civilrättsliga förfaranden innan sekretessen har hävts i enlighet med det lagstadgade förfarandet. Uppgifter som mottagits under ett förlikningsförfarande kan inte användas i civilrättsliga förfaranden, förutom i de mål som anges i lagen om förlikning i tvistemål.

Det bör också påpekas att i enlighet med artikel 185 i civilprocesslagen måste en domstol värdera bevisningen i ett förfarande i enlighet med sin egen övertygelse grundat på en omfattande och opartisk prövning av de faktiska omständigheter som åberopats i förfarandet och i enlighet med lagen. Ingen bevisning får ha en

företbestämd verkan på en domstol, förutom om detta anges i civilprocesslagen.

3.2 Kan en partsutsaga användas som bevisning?

Ja (se punkt 2.4).

■ Senaste uppdatering: 16/12/2024

De nationella versionerna av sidan sköts av respektive kontaktpunkt. Översättningarna har gjorts av EU-kommissionen. Det är möjligt att översättningarna ännu inte tar hänsyn till eventuella ändringar som de nationella myndigheterna har gjort. Varken det europeiska rättsliga nätverket eller kommissionen påtar sig något som helst ansvar för information eller uppgifter som ingår eller åberopas i detta dokument. För de upphovsrättsliga regler som gäller för den medlemsstat som ansvarar för denna sida hänvisas till det rättsliga meddelandet.